

MÜQTƏDİR SƏNƏTKAR: TEATR VƏ KİNO XADİMİ ƏLİABBAS QƏDİROV

Siyəzən şəhərində orta təhsil alarkən məktəbimizdə və mədəniyyət sarayında fəaliyyət göstərən dram dərnəklərinin tamaşalarına həvəslə baxar, teatra sevgimizlə bəzən özümüz də səhnəciklərdə rol alardıq. Eyni zaman-da, vaxtaşırı Bakıdan gələn dövlət teatr kollektivlərini, peşəkar aktyorları görməyi toy-bayram hesab edirdik. Tələbəlik dövründə də paytaxtda, insti-tutu qurtarandan sonra isə rayonda tez-tez teatra can atardıq, imkan olduqda isə xüsusi olaraq Bakıya -elmi-mədəni tədbirlərə, konsert və teatrlara gedərdik.

Yadıma gələn qədr Azərbaycan da keçən əsrin 60-70-ci, lap sonralar 80-ci illərindəki insanların bir çoxunu, həmçinin əksər gəncləri teatr he-sab etmək olardı. Yaşlı və orta nəsələ mənsub bir sıra görkəmli sənətkarlarla bərabər, o dövrün Səməndər Rzayev, Fuad Poladov, Mikayıl Mirzə, Hamlet Xanizadə, Həsən Əbluc, Əliabbas Qədirov kimi gənc aktyorların oynadıqları tamaşalarda çox vaxt anlaşıq olurdu.

Əliabbas Qədirovun klassik və müasir pyeslərdəki rolları sevilmə-şevilmə baxılırdı. Mən müqtədir sənətkarı - teatr və kino xadimi Əliabbas müəllimi ilk dəfə yaxından 1981-ci ildə "İşarəni dənizdən gözləyin" filmində görmüşəm. Mərhum Ceyhun Mirzəyev bir rejissor kimi qoşulmuş və yerdə bir filmə o, inqilabçı-bolşevik Həmid Sultanovun rolunu canlandırdı. Mən isə incəsənəti, kinonu sevən bir şəxs olaraq həvəsimin ardınca gedib mətbuatda verilmiş elana əsasən, kütləvi səhnələrdə yazılmışdım. Epizodlar Filarmoniyanın bağında və İcərişəhərdə lentə alındı...

İkinci dəfə görkəmli sənətkarı yaxından bir də 1990-cı il Respublika Ali Səve-tinə deputat seçkilərində görmüşəm. Əliabbas Qədirov şair Ağasəfa ilə birlikdə rayonumuzdan namizədlərinə vermiş qudasi, mərhum Xalq şairi Cabir Novruzun vəkili idi. Mən isə mərhum yerli müəllimə, Zarat kənd məktəbinin direktoru, şairə Məryəm Həsənovanın vəkili-rindən biri idim. Yeri tələşmə, mən Cabir müəllimi hələ bölgəlik illərdə, həmçinin 1977-ci ildən sonra Bakıda iş-tirak etdiyim bir sıra tədbirlərdə, habelə 1981-ci ildə Azərbaycan Yazıçıların Dzerjinski klubunda - indiki Şəhriyar adına Mədəniyyət mərkəzində keçirilmiş VII qurultayında yaxından görmüşdüm. Mən qurultaya "Gənc tənqidçilər studiyası"nın üzvü kimi dəvət almışdım. 1983-cü ildən isə onunla şəxsən tanış idik. Həmin ilin baharında Mikayıl Müşfiq adına 2 Nəli orta məktəbin direktoru İxtiyar Niftəliyevnin təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə Siyəzən şəhər mədəniyyət sarayında Cabir Novruzun anadan olmasının 50 illik yubileyi keçirilmişdi. Mənə məktəbin müəllimi və AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun gənc aspirantı olaraq şairin həyat və yaradıcılığı haqqında məruzə etmək tapşırılmışdı. Axşam yubiley tədbirinin ziyafətində görkəmli sənətkarımız Cabir Novruz və onunla birlikdə gələn tanınmış şair Ağasəfa ilə bir süfrədə əyləşib daha yaxından tanış olmuşduq. Elə ona görə də, Siyəzəndəki 1990-cı il seçki kampaniyasında görkəmli şairimiz ilə görüşdük. O vaxtlar da baxmayaraq ki, Cabir Novruz, Ağasəfa müəllim və

Əliabbas Qədirov ilə bir növ bir-birimizlə "rəqib" idik, ancaq təbii ki, bu məhraban, səmimi söhbət etməyimizə mane olmurdu.

Üçüncü dəfə Əliabbas Qədirov ilə 1992-ci ildə Siyəzəndə böyük şair və dramaturq Hüseyn Cavidin anadan olmasının 110 illiyinə həsr edilmiş yubiley tədbirinə Siyəzənə gələn elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri sırasında qonaqları qəbul edərək görüşmüşdük. Rayon rəhbərlərinin, mədəniyyət sarayı işçilərinin iştirakı ilə keçirilən həmin tədbirin təşəbbüskarı və təşkilatçısı Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, görkəmli tənqidçi və estetik, Akademiyanın müxbir üzvü mərhum Yaşar Qarayev və Hüseyn Cavid yaradıcılığında dissertasiya yazıb müdafiə etmiş institut əməkdaşı kimi mən idim. Lakin mən həm də Siyəzənli - ev sahibi olaraq qonaqları qarşılamalı olduğuma görə bir gün əvvəl artıq doğma şəhərimizə gəlmişdim. Yaşar Qarayevin, respublikamızın bir sıra başqa elm və sənət xadimlərinin, filologiya elmləri doktoru, tanınmış şair Qasım Qasımzadənin, xalq artisti Əliabbas Qədirovun iştirak etdiyi ədəbi-elmi axşamdan sonra zi-yafət məclisində Əliabbas müəllimlə üzübüz oturmuş, səmimi şəkildə hal-əhval tutub, keçmiş xatirələri də yada salmışdıq. Burada belə məlum olmuşdu ki, o, artıq iki ildə Məkkəyə - Həcc ziyarətinə hazırlaşır. Görkəmli sənətkar 1997-ci ildə arzusunda olduğu müqəddəs ziyarəti yerinə yetirə bilmişdi. Sonralar da mən Əliabbas müəllimin vəfatına qədər Azdramaya gedəndə, fürsət düşən kimi onunla rastlaşarkən, ayaqüstü olsa da, salamlayıb bir-iki kəlmə kəsərdik.

1993-cü ildə Əliabbas Qədirovun həkim olan böyük qızı Gültəkin xanımın həyat yoldaşı-şair, yazıçı, publisist mərhum Müsfiq Cabiroğlu ilə başlanan şəxsi tanışlığımız, 2010-cu ildən möhkəm dostluğa çevriləndə, bir-birimizin evinə gedib-gəldik. Müsfiqin qayını gəmrükçü İlham Qədirov-va da biz onun həmkarı-böyük qardaşım mərhum Raufun oğlu Rəşad ilə yaxından tanış etdik və onlar bir-birinin şəxsində yeni dost tapdırlar.

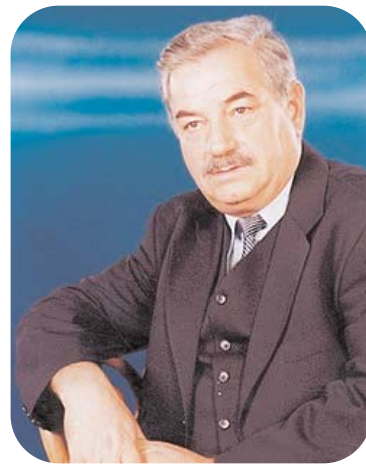
Müsfiq Cabiroğlu atasının vəfatından sonra (2002) "Cabir Novruz" Mədəniyyət Fondu təsis etmişdi (2004). Müsfiq 2016-cı ilin oktyabrından başlayaraq Fondun fəaliyyətini yenidən canlandırmaq üçün təzəcə seçilmiş idarə heyəti və fondun prezidenti- Əməkdar bədən tərbiyəsi və idman xadimi, prof. Cavanşir Qurbanov ilə birlikdə çox görkəmli ziyalıları bu ictimai təşkilatın ətrafında toplamışdı.

Əliabbas Qədirovun 70 illiyi də xüsusi olaraq qeyd edilmişdi. Görkəmli sənətkarın İkinci Fəxri Xiyabandakı məzarını ziyarətlə və oradakı çıxışlarla başlanan tədbir yüksək səviyyədə keçmiş, mətbuatda və televiziya da işıqlandırılmışdı.

Əliabbas Gülabbas oğlu Qədirov 13 fevral 1946-cı ildə Bakıda anadan olmuşdur. Əslən Xızı rayonunun Yuxarı Əngəlan kəndindəndir. Bakıda orta məktəbdə təhsil almışdır. On birinci sinfi 105 sayılı məktəbdə bitirmiş, aktyorluq sənətinə səkkizinci sinifdən başlayaraq maraqlı görmüşdür. Də-miryolçular klubunda Xalq artisti Ağadadaş Qurbanovun rəhbərlik etdiyi dram kollektivinin üzvü olmuşdur. Romantik, monumental tamaşalarda rol

oynamaq vərdislərinin ibtidai əsaslarını həmin dram dərnəyində öyrənmişdir. Aktyor olmağı da elə burada qərara almışdır.

1965-ci ildə Mirzə Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun Dram və kino aktyorluğu fakültəsinə qəbul edilmişdir. Sənət müəllimi, ixtisas kurs rəhbəri - mərhum SSRİ xalq artisti, professor Mehdi Məmmədov, səhnə danışıq müəllimi isə mərhum Əməkdar ar-

tist, qiraət ustası Müxlis Cənizadə olmuşdur. Tələbəlik illərində institutun tədris teatrının ştatlı aktyoru kimi burada Cəfər Cabbarlının "Aydın", Hüseyn Cavidin "Azər", Afanasi Salinskinin "Təbilçiyə qız" əsərlərini tamaşalarında maraqlı rollar oynamışdır. Elə buna görə də Əliabbas Qədirov son kursda oxuyanda M.Məmmədov onu Akademik Dram Teatrında quruluş verdiyi Hüseyn Ca-vidin "Xəyyam" faciəsində Yusif roluna dəvət etmişdir. 1970-ci il aprel ayının 6-dan Əliabbas müəllim Akademik Milli Dram Teatrının gənc aktyoru kimi ilk addımından teatr ictimaiyyətinin nəzər-diq-qəfini özünə yönəldə bilmişdir.

Onun oynadığı bəzi rolların natamam siyahısı aşağıdakı kimidir:

Yusif. "Xəyyam", Hüseyn Cavid; Xosrov. "Küləklər", Sabit Rəhman; Vəli. "Xırs quldurbasan", Mirzə Fətəli Axundzadə; Givi. "Darıxma, ana!", Nodar Dumbadze; Leytenant və Nicat. "Mahnı dağlarda qaldı", İlyas Əfəndiyev; İlyas. "Aydın", Cəfər Cabbarlı; Qlumov. "Müdrilər", Aleksandr Ostrovski; Kürd Musa və Vaqif. "Vaqif", Səməd Vurğun; Alman oğlu. "İnsan", Səməd Vurğun; Məğrur. "Əks-səda", Nəbi Xəzri; Cosqun. "Kölgələr pıçıldaşır", Seyfəddin Dağlı; Balaağa. "Vəkil neyləsin...", Ramiz Fətəliyev; Şərif. "Məhəbbət əfsanəsi", Nazim Hikmət; Balas. "Sevil", Cəfər Cabbarlı; Bəhram. "Fitnə", Abdulla Şaiq; Vasif. "İblis", Hüseyn Cavid; Rəşad. "Kimdir haqlı?," Bəxtiyar Vahabzadə; Tural. "Qarabağ əfsanəsi", Qeybullar Rəsulov; Diş həkimi. "Biganələr otele", Rüstəm İbrahimbəyov; Qazan xan. "Torpağa sancılan qılınc", Nəbi Xəzri; Şirzad. "Şeyx Xiyabani", İlyas Əfəndiyev; Mirzə Şəfi. "Mənsiz dünya", Nəbi Xəzri; Mirzə Əli Bağirov. "Sevgilərin cəhənnəmdə vəsəli", İlyas Əfəndiyev; Tərhan. "Sənsiz", Şıxəli Qurbanov; Misirxanov. "Əcəb işə düşdük", Şıxəli Qurbanov; Qraf Qloster. "Kral Lir", Uilyam Şekspir; İbrahim xan. "Hökmdar və qızı", İlyas Əfəndiyev; Qara qaçan. "Özümüzü

kəsən qılınc" ("Göytürk-lər"), Bəxtiyar Vahabzadə; Ənvər. "Ulduz, yaxud Ədirnə fəthi", Cəfər Cabbarlı və b.

Azərbaycanın məşhur qiraət ustalarından biri olduğu üçün Ə.Qədirovun ifasında Füzuli, Vaqif, Nəsimi, Sabir... kimi dahilərin poetik nümunələri, habelə Quranı-kərimdən ayələr lentə alınmışdır.

Görkəmli aktyor Azərbaycan Dövlət Televiziyasında çoxlu tamaşalarda oynamış, uzun illər əvvəlcə gənclər üçün "Məşəl", sonralar əyləncə xarakterli "Komediyalar aləminə səyahət" verilişlərinin aparıcısı olmuşdur. Onun oynadığı tamaşaların bir qismi televiziyanın "Ozıl fond"una daxildir. Onlardan Süleyman Sani Axundovun "Laçın yuvası" (Cahan-gir), Məmməd Muradın "Təkan" (Dil-qəm), İlyas Əfəndiyevin "Atayevlər ailəsi" (Cahan-gir), Mirzə Fətəli Axundzadənin "Hacı Qara" (Heydər bəy), Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Bəxtsiz cavan" (Fərhad), Mar Bayciyevin "Duel" (İs-gəndər), Dazortsevin "Qəbula gələn sonuncu adam" (Kişi) əsərlərinin tele-tamaşasında Əliabbas Qədirovun yaradıcılığı daha parlaq şəkildə öz təcəssümünü tapmışdır.

Əliabbas Qədirov kino aktyoru kimi də məşhur idi və bu sahədə böyük uğurlar qazanmışdı. O, kinorejissor, Xalq artisti Eldar Quliyevnin çəkdiyi "Sevinc buxtası" iki seriyalı bədii filmindəki baş qəhrəman Nazim roluna görə 1978-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına layiq görülmüşdü. Aktyor bundan əlavə Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" in yuxarıda adı çəkdiyim "İşarəni dənizdən gözləyin" (H.Sultanov), həmçinin "Xatirələr sahilində" (İmran), "Nəgmə dərzi" (Ata), "Nə yaxşı ki, Səməd Vurğun var" (Vaqif), "Bizim evin kişisi" (Mansur), "Qızıl uçurum" (Cəlil), "Qocalar" (Fəriz), "Babək" (Fəzl) kimi kinolentlərinə çəkilmişdir. Məşhur aktyor 26 dekabr 2001-ci ildə teatrın bədii rəhbəri və direktoru təyin edilmişdi.

Əliabbas Qədirovun yaradıcılıq imkanları romantik və realist aktyor məktəblərinin estetik göstəricilərinə, psixoloji mahiyyətinə, fəlsəfi dərinliyinə uyğun idi.

Daxilən hərarətli və ehtirash temperaməntə, dinamik plasti-kaya malik aktyor olaraq oynadığı rolları janr xüsusiyyətlərinə görə fərqli, əlvan və bədii cəhətdən bitkin təsir bağışlayırdı. Dəyərli səhnə və ekran ustası Əliabbas Qədirov teatr və kino yaradıcılığında uğurlarına görə 1 dekabr 1982-ci ildə Azərbaycan SSR Əməkdar artisti və 17 may 1989-cu ildə isə Xalq artisti fəxri adları ilə təltif olunmuşdu. Səkkiz mart 2006-cı il tarixdə Xalq artisti, Dövlət mükafatı laureatı, "Şöhrət" ordenli, Dram Teatrının bədii rəhbəri Əliabbas Qədirov 60 yaşında vəfat etmişdir.

Müqtədir sənətkar, teatr və kino xadimi mərhum Əliabbas Qədirovun adı mədəniyyət tariximizə əbədi olaraq qızıl hərfələrlə yazılmışdır.

Ruhu şad olsun!

RASİM NƏBİOĞLU
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, fəxri professor, AYB-nin üzvü